

KNSF plannen op gespannen voet met regelgeving natuur.

Voorkoming kap en plannen op grond habitatrichtlijn en flora- en faunawet waarschijnlijk

KNSF heeft een jaar geleden een onderzoek laten verrichten naar de flora en fauna op haar terrein. En vertikt het – tot dusverre - vervolgens de resultaten bekend te maken. Met goede reden – als het eigenbelang van KNSF zo genoemd mag worden. Uit deze inventarisatie van de soorten rijkdom op het terrein blijkt namelijk dat er nogal wat soorten voor te komen die onder de habitat richtlijn of onder de flora- en faunawet vallen. Toen KNSF een kapvergunning aanvraag, moest zij wel met deze wetenschap naar buiten komen.

Voor al deze soorten in ontheffing in het kader van deze richtlijnen en wetten nodig, die verleend kan worden door het ministerie van LNV (Landbouw, Natuur, en Voedselveiligheid). Maar deze ontheffing wordt niet zomaar gegeven. Het ministerie beoordeelt onder meer in het kader van de Flora en Faunawet:

- ?? Het desbetreffende projectplan;
- ?? een actuele inventarisatie naar het voorkomen van beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied
- ?? een beschrijving van de te verwachten schade voor de in de aanvraag vermelde soorten;
- ?? een beschrijving hoe de schade aan de beschermde soorten tot een minimum kan worden beperkt;
- ?? een beschrijving van voorgenomen mitigerende en/of compenserende maatregelen indien schade onvermijdelijk is;
- ?? onderbouwing van de keuze voor de geplande locatie en onderzoek naar alternatieve locaties.

Voor soorten die voorkomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn moet er ook nog een diepgaande onderbouwing van het maatschappelijk belang van de voorgenomen activiteit, gepaard gaande met een toelichting op de afweging van de voorgenomen activiteit en, heel belangrijk, een onderbouwing van de keuze voor de geplande locatie van de voorgenomen activiteit en onderzoek naar alternatieve locaties.

Dat laatste houdt in dat bijvoorbeeld het Plan van de PvdA/Vechtplassencommissie, dat immers meer natuur spaart op het KNSF-terrein, bekeken moet zijn in de m.e.r., en afgewogen door GS. Mocht de keuze dan toch op het KNSF-plan vallen, dan zijn er nogal wat problemen met de milieuactivisten te verwachten. Via de rechter zullen de plannen jarenlange vertragingen oplopen, en is het heel goed mogelijk dat ze helemaal niet door kunnen gaan.

(Verderop in dit artikel wordt uitgebreid ingegaan op het Beschermingskader, de Flora en Faunawet, Rode Lijst en Habitatrichtlijn).

Planten

De volgende planten op het KNSF-terrein zijn beschermd in het kader van de Flora- en Faunawet:

- ?? Gewone dotterbloem
- ?? Zwanenbloem
- ?? rietorchis

De volgende planten op het KNSF-terrein staan op de Rode Lijst:

- ?? Krabbenscheer (“gevoelig”)
- ?? Veldgerst (“gevoelig”)

Vissen

De volgende vissen op het KNSF-terrein staan op de Rode Lijst:

- ?? Paling (“gevoelig”)
- ?? Kroeskarper (“kwetsbaar”)

De volgende vis op het KNSF-terrein is beschermd in het kader van de Flora- en Faunawet, én de Habitatrichtlijn, bijlage II :

- ?? Kleine Modderkruiper

Amfibieën:

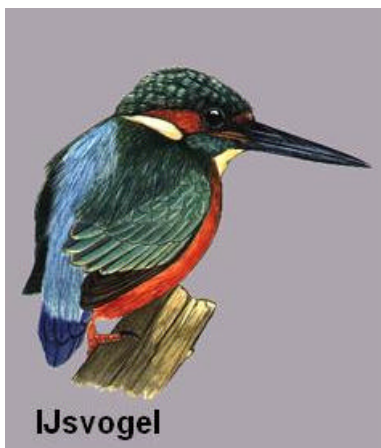
De volgende amfibieën op het KNSF-terrein zijn beschermd in het kader van de Flora- en Faunawet:

- ?? Rugstreeppad
- ?? Middelste groene kikker
- ?? Meerkikker
- ?? Bruine kikker
- ?? Kleine watersalamander

De Rugstreeppad is bovendien beschermd in het kader van de Habitatrichtlijn, bijlage IV, de andere soorten, behalve de kleine watersalamander zijn beschermd in het kader van de Habitatrichtlijn, bijlage V.

Reptielen:

De ringslang is beschermd in het kader van de Flora- en Faunawet en staat als "kwetsbaar" op de Rode Lijst.

Ijsvogel

Vogels:

Alle aangetroffen vogels (49 soorten, waar onder de Ijsvogel en de spotvogel) zijn beschermd in het kader van de Flora- en Faunawet. Bovendien zijn de staat de Ijsvogel als "bedreigd" en de rietzanger als "kwetsbaar" op de Rode Lijst.

Spotvogel

Zoogdieren:

De watervleermuis, Meervleermuis, Ruige dwergvleermuis, Gewone dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Laatvlieger, Gewone grootoorvleermuis zijn soorten die beschermd zijn in het kader van de Flora- en Faunawet én de Habitatrichtlijn, bijlage IV. De Meervleermuis ook in bijlage II.

Verder komen de Huisspitsmuis, Bosspitsmuis, Dwergspitsmuis, waterspitsmuis, Rosse woelmuis, Woelrat, Aardmuis, Bosmuis, Wezel, Egel, Mol, Haas en Vos voor, die allen die beschermd zijn in het kader van de Flora- en Faunawet. De Waterspitsmuis staat ook als "kwetsbaar" op de Rode Lijst.

Samenvattend: er vallen 80 soorten onder de Flora- en faunawet, er staan er 8 op de Rode Lijst, en 12 soorten worden beschermd door de Habitatrichtlijn.

Het rapport van Van der Goes en Groot geeft een gedetailleerd overzicht per soort. U kunt het rapport inzien, en kopiëren bij de gemeente Muiden. Ook komen er minstens 53 soorten paddestoelen voor, waarvan er minstens twee op de Rode Lijst staan. Verscheidene andere aangetroffen soorten zijn zeldzaam.

Waargenomen soorten rond het KNSF terrein.

Bovenstaande soortenrijkdom heeft de natuurbeschermers allerminst verbaasd. Uit een inventarisatie van de soorten rijkdom **rond** het terrein blijkt namelijk dat er nogal wat soorten voor te komen die onder de habitat richtlijn of onder de flora- en faunawet vallen.

Onderstaand overzicht omvat soorten die rond of op het KNSF terrein voorkomen. De waarnemingen van de Dienst Ruimtelijke Ordening van de gemeente Amsterdam (afgekort DRO) zijn gedaan in het hele gebied behalve het Kruitbos zelf. Deze waarnemingen zijn van (ongeveer) 1990 tot 2003 gedaan.

De kolom bijzonderheden is ingevuld indien er over de waarnemingen iets bijzonders te melden valt. Zo zijn er verschillende bos bewonende soorten aan de rand van het Kruitbos waargenomen. Met betrekking tot vogels is bekend dat ze ook in het Kruitbos broeden. Dat geldt met name voor de Buizerd. Van veel andere vogelsoorten is dit ook vrij duidelijk, want die zingen zo luid dat je dat aan de rand van het bos goed hoort. Als het bos goed geïnventariseerd zou worden zal men waarschijnlijk nog voor verrassingen komen te staan.

Als het gaat om vleermuizen is hiermee niet aangetoond dat er slaapplaatsen en/of kraamkolonies. Ze kunnen er ook gewoon alleen maar voorkomen. KNSF heeft echter – bij de sloopaanvraag - zelf toegegeven dat er dwergvleermuizen huizen in hun gebouwen. Van de boombewonende soorten zoals de watervleermuis en de rosse vleermuis is het wel heel merkwaardig dat deze juist hier rondvliegen, terwijl de dichtstbijzijnde bekende slaapplaatsen in het Gooi liggen.

Het rapport dat KNSF door het Ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Van der Goes en Groot liet opstellen heeft duidelijkheid verschaft – voor diegene die de moeite nemen het rapport op het gemeentehuis in te zien en op te vragen. Overigens komen ook in de Bloemendalerpolder nogal wat beschermde soorten voor: maar dat weten we allang, omdat dit rapport zonder enige restrictie onder de belangstellenden werd verdeeld. Op de website van Van der Goes en Groot blijkt dat al hun rapporten gewoon te verkrijgen zijn, behalve die ene die in opdracht van KNSF vervaardigd werd. KNSF denkt door publicatie van haar ‘openbare rapport’ te verbieden haar belangen te beschermen.

De Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging heeft al aan de Provincie laten weten in dat geval een onafhankelijk onderzoek te verlangen. Uit hun projectbeschrijving: “Aandacht wordt besteed aan het voorkomen van beschermde flora, broedvogels, beschermde vissen, amfibieën en de Ringslang. De verzamelde gegevens zijn nodig bij het opstellen van een MER(link) waarin de effecten van enige ruimtelijke alternatieven op het woon- en leefmilieu zullen worden onderzocht”

De kolom Beschermingswetgeving geeft aan wat voor beschermend regime er geldig is voor de betreffende soort. De afkortingen staan voor:

DRO: Dienst Ruimtelijke Ordening van de gemeente Amsterdam.

1: Waarnemingen op 9 augustus 2005 door Floor van der Vliet, Bart de Knecht, Thea Dammen en Jan Timmer.

2: Waarnemingen gedaan door Jan Timmer van 2003 tot 2005.

3: Waarnemingen gedaan door leden van de Vogelwerkgroep Amsterdam. In dit geval betreft het alleen waarnemingen van de Snor in het rietveld ten westen van het kruitbos.

* : Geen waarneming bekend, maar zeer goed mogelijk over het hoofd gezien.

FF: valt onder Flora en Faunawet (heeft juridische consequenties, klik hier)

HR: valt onder Habitatrichtlijn (heeft juridische consequenties, klik hier)

Rode lijst: Deze geeft aan of de soort op de rode lijst staat voor een bepaald jaar. Een soort staat op de rode lijst als hij in voldoende mate afneemt in aantal. Rode lijst soorten hebben geen juridische consequenties, hooguit politieke.

Soort	Bron	Bijzonderheden	Beschermingswetgeving	Rode lijst
Zoogdieren				
Egel	DRO		FF tabel 1	
Gewone bosspitsmuis	DRO		FF tabel 1	
Dwergspitsmuis	DRO		FF tabel 1	
Waterspitsmuis	DRO	De kans is groot dat deze soort ook langs de waterlopen in het kruitbos zelf voorkomt.	FF tabel 3	2004
Mol	DRO, 2		FF tabel 1	
Watervleermuis	DRO	Niet uit te sluiten dat deze boombewonende soort kraamkamers en of slaapplaatsen in het kruitbos heeft	FF tabel 3 HR tabel 4	
Meervleermuis	DRO	Het gebied van het Ymeer ten noorden van het KNSF terrein is als habitatrichtlijngebied voor o.m. deze soort ingericht. Het zou kunnen dat deze soort ook een jachtterrein heeft boven de wat grotere wateren van het kruitbos.	FF tabel 3, HR tabel 2 en HR tabel 4. Prioritaire soort voor de Habitat richtlijn.	

Soort	Bron	Bijzonderheden	Beschermingswetgeving	Rode lijst
Dwergvleermuis	DRO, KNSF, 1	Heeft kraamkamers in enkele gebouwen van het KNSF terrein en mogelijk ook in holle bomen op het terrein	FF tabel 3, HR tabel 4	
Ruige Dwergvleermuis	DRO, 1	Mogelijk kraamkamers in holle bomen op het terrein	FF tabel 3, HR tabel 4	
Laatvlieger	DRO		FF tabel 3 HR tabel 4	
Rosse vleermuis	1	Meerdere exemplaren waargenomen. Nader onderzoek moet uitwijzen of de soort kraamkamers heeft in holle bomen in het kruitbos	FF tabel 3 HR tabel 4	
Haas	DRO		FF tabel 1	
Konijn	DRO		FF tabel 1	
Rosse woelmuis	DRO, 2		FF tabel 1	
Woelrat	DRO		FF tabel 1	
Muskusrat	DRO,2			
Veldmuis	DRO		FF tabel 1	
Aardmuis	DRO		FF tabel 1	
Dwergmuis	DRO		FF tabel 1	
Bosmuis	DRO, 2		FF tabel 1	
Bruine rat	DRO,2			
Vos	DRO, 2		FF tabel 1	
Hermelijn	DRO		FF tabel 1	
Wezel	DRO		FF tabel 1	
Amerikaanse Nerts	DRO			
Bunzing	DRO		FF tabel 1	
Das	DRO	Inmiddels verdwenen	(FF tabel 3)	
Huiskat	DRO,2			
Ree	DRO	Inmiddels verdwenen	(FF tabel 3)	
Vogels		De waarnemingen hebben betrekking op broedvogels. Indien het geen broedvogels betreft is dit apart vermeld. Met betrekking tot mijn eigen waarnemingen (Jan Timmer) heb ik het criterium broedvogel beschouwd in de zin van BMP van het SOVON. Waarbij ik uit ben gegaan van 2 of meer waarnemingen binnen de datumgrenzen van de betreffende soort.	Alle vogels vallen onder FF tabel 3	
Fuut	DRO,2			
Knobbelzwaan	2			
Nijlgans	2			
Wilde Eend	DRO,2			
Krakeend	2			
Buizerd	DRO,2	Nest in het kruitbos		
Sperwer	2	Broedt mogelijk in het kruitbos		
Boomvalk	2	Broedt mogelijk in het kruitbos		
Torenvak	2	Broedt in de directe omgeving, maar nest niet gevonden		
Visarend	2	Doortrekker		
Fasant	DRO			
Waterhoen	DRO,2			
Meerkoet	DRO,2			

Soort	Bron	Bijzonderheden	Beschermingswetgeving	Rode lijst
Kievit	*	Broedt er waarschijnlijk wel, maar nog niet definitief vastgesteld		
Tureluur	2			
Scholekster	2			
Houtduif	DRO,2			
IJsvogel	DRO,2		Vogelrichtlijn bijlage 1	
Grote bonte specht	DRO,2			
Boerenzwaluw	DRO,2			
Huiszwaluw	2	Kolonie nog niet gevonden		
Heggemus	DRO,2			
Witte kwikstaart	2			
Roodborst	DRO,2			
Merel	DRO,2			
Zanglijster	DRO,2			
Nachtegaal	2	Broedt in het kruitbos		
Blauwborst	*	Deze soort is nog niet vastgesteld, maar valt hier wel te verwachten	Vogelrichtlijn tabel 1	
Kleine karekiet	DRO,2			
Rietzanger	2			
Bosrietzanger	2			
Sprinkhaanzanger	2			
Snor	2,3	Territoria in het kruitbos en in het rietland ten westen van het kruitbos		2004
Tuinfluitier	DRO,2			
Zwartkop	DRO,2			
Tijftjaf	DRO,2			
Fitis	DRO,2			
Grauwe Vliegenvanger	DRO,2			
Matkop	DRO			
Pimpelmees	DRO,2			
Koolmees	DRO,2			
Boomklever	DRO,2			
Boomkruiper	DRO,2			
Vlaamse Gaai	DRO			
Ekster	DRO,2			
Zwarte kraai	DRO,2			
Spreeuw	DRO,2			
Huismus	DRO,2			2004
Vink	DRO,2			
Groenling	DRO,2			
Putter	2			
Rietgors	DRO,2			
Reptielen				
Ringslang	DRO,2	Dijk, Volkstuinen en aanliggende weilanden, waarschijnlijk ook het kruitbos zelf maken deel uit van een van de grootste Nederlandse populaties	FF tabel 3	2004
<i>Amfibieën</i>				
Kleine watersalamander	DRO,2		FF tabel 1	
Gewone pad	DRO,2		FF tabel 3	

Soort	Bron	Bijzonderheden	Beschermingswetgeving	Rode lijst
Rugstreeppad	2, mondelinge mededeling Martin Melchers	Deze soort komt hier al jaren voor. In het voorjaar van 2005 werden zeker 10 roepende exemplaren in de weilanden achter volkstuin nr 9 waargenomen. Aangezien de weilanden verder niet zijn geïnventariseerd is de kans dat dit aantal veel groter is reëel.	FF tabel 3 HR tabel 4	
Bruine kikker	DRO,2		FF tabel 1	
Groene kikker complex	DRO		FF tabel 1	
<i>Insecten</i>				
Zwartsprietdikkopje	DRO			
Oranje luzernevlinder	DRO			
Citroenvlinder	DRO			
Groot Koolwitje	DRO			
Klein Koolwitje	DRO			
Klein Geaderd witje	DRO			
Kleine Vuurvlinder	DRO			
Icarusblauwtje	DRO			
Boomblauwtje	DRO			
Atalanta	DRO,2			
Distelvlinder	DRO,2			
Kleine Vos	DRO,2			
Dagpauwoog	DRO,2			
Gehakkelde Aurelia	DRO,2			
Landkaartje	DRO			
Argusvlinder	DRO			
Hooibeestje	DRO			
Bruin Zandoogje	DRO			
Gewoon spitskopje	DRO			
Grote groene Sabelsprinkhaan	DRO,2			
Bruine sprinkhaan	DRO			
Kustsprinkhaan	DRO			
Houtpantserjuffer	DRO			
Lantaarntje	DRO,2			
Variabele Waterjuffer	DRO			
Grote roodoogjuffer	DRO			
Glassnijder	DRO			
Blauwe glazenmaker	DRO			
Bruine glazenmaker	DRO			
Vroege glazenmaker	DRO			
Paardenbijter	DRO,2			
Gewone oeverlibel	DRO,2			
Bruinrode Heidelibel	DRO			

Met dank aan Jan Timmer

Beschermingskader

(Bron: van Van der Goes en Groot)

In dit hoofdstuk wordt een algemeen beeld geschetst van het beschermingskader voor de flora en fauna.

De Conventie van Bern

De Conventie van Bern, die tot stand is gekomen binnen de Raad van Europa, is op 1 juni 1982 in werking getreden. De Europese Gemeenschap is bij deze Conventie verdragspartij. Daardoor heeft de Conventie rechtskracht voor zowel de Europese instellingen als voor de Lidstaten van de Europese Unie. Dat betekent dat de bepalingen van deze Conventie moeten worden omgezet in het recht van de Europese Unie en in het nationale recht van de EU landen. Nederland heeft het verdrag geratificeerd op 28 oktober 1980.

In Bijlage II en Bijlage III van het verdrag van Bern staan de soorten die op grond van de Conventie bescherming moeten genieten. Voor de soorten van Bijlage III geldt niet dat de verdrags-partijen wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen moeten treffen om de bescherming van het leefgebied van deze soorten te garanderen. Deze verplichting geldt wel voor de soorten van Bijlage II. Voor die van Bijlage III beperkt de Conventie zich tot het opleggen van de verplichting om wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen te nemen die noodzakelijk zijn voor de bescherming van deze soorten. Voor soorten van Bijlage II gaat de bescherming veel verder omdat in art. 6 van de Conventie een aantal stringente verbodsbepalingen is genoemd die de verdragspartijen in hun nationale rechtsregels moeten omzetten. Voor de soorten van Bijlage III gelden deze verbodsbepalingen niet.

Habitatrichtlijn

De Habitatrichtlijn wordt algemeen beschouwd als de richtlijn waarin de bepalingen van de Conventie van Bern in het Europees Gemeenschapsrecht zijn omgezet. De bepalingen van de Habitatrichtlijn zelf dienen door de landen van de EU in hun eigen nationale rechtsregels te worden geïmplementeerd.

Het doel van de Habitatrichtlijn is gericht op de realisering van een coherent Europees ecologisch netwerk, Natura 2000 genaamd. Hiervoor dienen de EU-landen in overleg met de Europese Commissie speciale beschermingszones aan te wijzen. Als speciale beschermingszone worden aangewezen de natuurlijke habitats van Bijlage I van de Habitatrichtlijn en de leefgebieden van de soorten die zijn genoemd in Bijlage II.

De aanwijzing van gebieden als speciale beschermingszone heeft een aantal gevolgen. Zo dienen de EU-landen maatregelen te treffen zodat de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten zich verder kunnen ontwikkelen. Binnen de aangewezen gebieden kunnen plannen of projecten die een aantasting of een verstoring teweeg kunnen brengen alleen worden toegestaan indien ze een dwingende reden van groot openbaar belang vertegenwoordigen en indien is aangetoond dat er voor het plan of project in kwestie geen alternatief is. Bovendien moeten als vergoeding voor de natuurwaarden die worden aangetast compenserende maatregelen worden getroffen om de samenhang van het Natura 2000 netwerk te waarborgen.

De Habitatrichtlijn heeft ook een Bijlage IV. In deze Bijlage zijn soorten opgenomen waarvoor geen verplichting geldt om hun leefgebied als speciale beschermingszone aan te wijzen, maar die wel op een andere wijze bescherming behoeven. Zo dienen de EU-landen voor deze soorten onder meer een verbod in te stellen op de beschadiging of de vernieling van hun voortplanting- en rustplaatsen en moet een verbod gelden op het vangen en doden van deze dieren.

Bijlage V gaat over soorten waarvan de onttrekking aan de natuur en de exploitatie aan beheersmaatregelen kunnen worden onderworpen.

Vogelrichtlijn

De Vogelrichtlijn verplicht de lidstaten van de Europese Unie de instandhouding te garanderen van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop het Europese verdrag van toepassing is. Artikel 4 van de Vogelrichtlijn bevat de verplichting tot het aanwijzen van zogenaamde "speciale beschermingszones". Deze worden Vogelrichtlijngebieden genoemd. In Nederland zijn dat er momenteel 79 (Min. LNV, 2002).

De Vogelrichtlijn kent een aantal bijlagen waarin vogelsoorten worden genoemd waarvoor in het kader van de richtlijn speciale maatregelen worden getroffen:

Bijlage 1 — Vogelsoorten waarvoor in de leefgebieden speciale beschermingsmaatregelen worden getroffen, opdat deze soorten daar waar zij nu voorkomen, kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten.

Bijlagen 2 en 3 behandelen de vogelsoorten, welke onder voorwaarden door jacht, het gevangen nemen of anderszins aan de populatie onttrokken mogen worden.

Bijlage 1 is de meeste relevante voor dit onderzoek, omdat voor deze vogelsoorten beschermende maatregelen noodzakelijk zijn. In afwijking van de Habitatrictlijn geldt dat de beschermende maatregelen voor de soorten uit Bijlage 1 alleen van toepassing zijn voor de aangewezen beschermingsgebieden.

Flora- en Faunawet

De Flora- en Faunawet wordt gezien als het nationale wettelijke kader dat de bepalingen van de Habitatrictlijn en de Conventie van Bern in nationaal recht heeft omgezet.

De Flora- en Faunawet bepaalt dat de Minister van LNV een in Nederland in het wild vóórkommende planten- of diersoort bij algemene maatregelen van bestuur kan aanwijzen als beschermde soort. Hier is met drie publicaties invulling aan gegeven (Staatsblad 28 november 2000, nr. 523; Staatscourant 13 november 2001, nr. 220; Staatscourant 13 maart 2002, nr. 51).

Verbodsbepalingen

De Flora- en Faunawet bepaalt dat het verboden is planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen. Het is verboden een dier, dat in het Besluit beschermde inheemse diersoorten is genoemd, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen, dan wel te verontrusten. Verder is het verboden van beschermde diersoorten nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikel 8-12).

Ontheffingsmogelijkheid

De realisatie van activiteiten, zoals het aanleggen van woningbouw- of bedrijventerreinen, heeft veelal beschadiging of de vernieling tot gevolg van de voortplanting- en rustplaatsen van de in het gebied voorkomende beschermde soorten. Wanneer hier geen noodzaak voor is, betekent tltt een inbreuk op de verbodsbepalingen uit de Flora- en Faunawet en kan de voorgenomen (bouw)activiteit alleen worden gerealiseerd als een ontheffing volgens artikel 75 van de Flora- en Faunawet is verleend.

De vraag of de ontheffing kan worden verleend zal worden beoordeeld door het bureau Laser van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedsel-kwaliteit. Dit dient plaats te vinden op grond van het afwegingskader zoals geschetst in de Flora- en Faunawet. Overigens is dit afwegingskader nog onvoldoende uitgewerkt. Er is een AMvB in de maak waarin wordt geregeld welk afwegingskader met betrekking tot de verschillende soorten geldt. Het is de verwachting dat er een drietal categorieën van soorten komt.

- Zwaar beschermingsregime, geldend voor soorten die onder deze wet vallen en in de categorieën "bedreigd", "ernstig bedreigd" of "verdwenen" staan. Ook de soorten van bijlage IV van de Habitatrictlijn vallen hieronder.
- Lichtste beschermingsregime, geldend voor bij naam en toenaam genoemde soorten uit de AMvB.
- Middelste beschermingsregime, geldend voor de resterende beschermde soorten.

Overigens wordt voor broedvogels geen ontheffing verleend. Werkzaamheden dienen buiten het broedseizoen plaats te vinden. Het broedseizoen loopt ruwweg van maart tot en met juli.

Rode Lijsten

De Conventie van Bern, de Habitatrictlijn en de Flora- en Faunawet zijn Juridische teksten met verbindende kracht. Dit geldt niet voor de Rode Lijsten. De Rode Lijsten hebben vooral een signaal-functie en zijn op de eerste plaats bedoeld als een instrument om de aandacht in beleid en beheer te richten op bedreigde en kwetsbare soorten binnen een bepaalde plant- of diergroep. Een soort kan aan het feit dat hij op de Rode Lijst voorkomt geen rechten ontleen want de Rode Lijst heeft uitsluitend een beleidsmatig karakter. De betekenis van de Rode Lijst ligt in het feit dat van provinciale overheden en gemeenten mag worden verwacht dat zij bij hun beleid rekening houden met de soorten die op een Rode Lijst staan. In die zin is de Rode Lijst voor de lagere overheden en terreinbeherende instanties een indicator voor de betekenis van deze terreinen. Daarnaast is deze Lijst een richtsnoer voor inrichting en beheer.

Nog meer over de Flora en fauna wet

(door Jan Timmer)

De flora en fauna wet (Ffwet) is een nationale wet die de bescherming van flora en fauna regelt. Er zijn drie categorieën (tabellen), die verschillende implicaties hebben:

1) De implicaties van Tabel 1

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 1 voor artikel 8 t/m 12 van de Ffwet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd worden.

Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 1 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (zgn. lichte toets).

2) De implicaties van tabel 2:

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 2 voor artikel 8 t/m 12 van de Ffwet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Hetzelfde geldt voor *alle* vogelsoorten. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring.

Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3)

3) De implicaties van tabel 3:

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 3 voor artikel 8 t/m 12 van de Ffwet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Deze vrijstelling is enigszins beperkt; voor activiteiten die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik geldt geen vrijstelling voor artikel 10 van de Ffwet. Ook niet op basis van een gedragscode. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring.

- Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Hiervoor is een ontheffing nodig.
- Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik en voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is het niet mogelijk voor artikel 10 voor de soorten in tabel 3 een ontheffing te krijgen.
- Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 3 een ontheffing nodig.
- Een ontheffingaanvraag voor de soorten van tabel 3 wordt getoetst aan drie criteria:
  - 1: er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang
  - 2: er is geen alternatief,
  - 3: doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort.Deze drie criteria vormen de zgn. uitgebreide toets. Aan alle drie criteria moet voldaan zijn.
- De uitgebreide toets voor ontheffingverlening geldt voor *alle* vogelsoorten.

Nog meer over de Habitat richtlijn

Dit is de Europese regelgeving met betrekking tot de bescherming van soorten.

Er zijn verschillende bijlagen of tabellen. Voor de soorten die hier voorkomen zijn de bijlagen / tabellen 2 en 4 van belang.

Tabel 2. Dier- en plantensoorten van communautair belang voor de instandhouding waarvan aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is. In ons geval is dit alleen de meervleermuis.

Tabel 4 . Dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd.
2 op het KNSF terrein voorkomende soorten (rugstreepdier en dwergvleermuis) vallen hier met zekerheid onder. Waarschijnlijk zijn het er echter meer, omdat het gebied nog steeds niet goed onderzocht is.

Vogel- en habitatrichtlijn:

naar een Europees netwerk van beschermde gebieden
overgenomen uit een artikel van Marijke Drees

Inleiding

De Europese Economische Gemeenschap begon met zes lidstaten en telt sinds 1995 vijftien lidstaten. Was de Gemeenschap oorspronkelijk vooral gericht op economische ontwikkeling en verbetering van de levensstandaard, sinds het Verdrag van Maastricht in 1993 is de Europese samenwerking uitgebreid met onderwerpen als justitie en buitenlands beleid. We spreken nu van de Europese Unie (EU), waarin in toenemende mate ook aandacht wordt geschonken aan de bescherming van natuur en milieu. De lidstaten hebben al 25 jaar geleden erkend dat economische samenwerking niet los kan worden gezien van de bescherming van lucht, water, bodem en het natuurlijke erfgoed. Hiertoe zijn inmiddels zo'n 70 richtlijnen op milieugebied tot stand gekomen, waarvan er twee van bijzonder belang zijn voor het Europese natuurbehoud: de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn.

Beide richtlijnen bieden een prachtkans om flora, fauna en bijzondere habitats op Europese schaal te beschermen. Ze richten zich zowel op de (directe) bescherming van soorten als op de instandhouding van hun leefgebieden en andere habitats. Dit artikel houdt zich grotendeels met het tweede aspect bezig: gebiedsbescherming door aanwijzing als speciale beschermingszone. De huidige stand van zaken wat betreft de Vogelrichtlijn komt ook aan de orde. Onlangs gaf een themanummer van De Levende Natuur een volledig overzicht.

Geschiedenis

In 1981 is de Richtlijn 79/409/EEG van kracht geworden die betrekking heeft op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europees grondgebied van de lidstaten (kortweg Vogelrichtlijn). Hij kwam voort uit brede verontwaardiging over de jaarlijkse slachtpartijen onder onze trekvogels in de landen rond de Middellandse Zee. In 1975 drong een resolutie van het Europees Parlement aan op communautaire maatregelen op het gebied van de vogelbescherming. Daarop kwam de Europese Commissie in 1976 met een veelomvattende ontwerp-richtlijn die zich niet alleen richtte op de (directe) bescherming van individuele vogels maar ook op de bescherming van hun leefgebieden. Drie jaar later werd de Richtlijn unaniem door de Raad van (Milieu-) Ministers vastgesteld. Belangrijk is dat voor het eerst bindende afspraken op Europees niveau zijn gemaakt over de bescherming van alle in het wild levende vogels en in het bijzonder van de leefgebieden van bedreigde en kwetsbare vogelsoorten.

Onder Nederlands voorzitterschap werd in 1991 overeenstemming bereikt over Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (kortweg Habitatrichtlijn). Deze richtlijn is complementair aan de Vogelrichtlijn in die zin dat de Habitatrichtlijn zich richt op de bescherming van soorten en natuurlijke habitats met uitzondering van vogels en hun leefgebieden. Dit sluit natuurlijk geenszins uit dat bedoelde habitattypen de leefgebieden voor vogels kunnen overlappen. De aanleiding voor de Habitatrichtlijn was de achteruitgang van natuurlijke habitats in Europa en de bedreigde status van veel soorten. Het werd noodzakelijk geacht om op Europees niveau maatregelen te nemen ter instandhouding van bedreigde habitats en soorten, omdat deze tot het natuurlijk erfgoed van de EU behoren en de betreffende bedreigingen vaak van grensoverschrijdende aard zijn. De doelstelling van de Richtlijn luidt: 'bij te dragen tot het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna ...'. De te nemen maatregelen beogen: 'de natuurlijke habitats en de wilde dier- en plantensoorten van communautair belang in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen'. Evenals de Vogelrichtlijn richt de Habitatrichtlijn zich op twee hoofdzaken: de bescherming van soorten en de instandhouding van natuurlijke habitats en de habitats van soorten.

Voor vogels: Speciale BeschermingsZones

In het besef dat vogels tegenwoordig vooral worden bedreigd door het verdwijnen of het in kwaliteit achteruitgaan van hun leefgebieden wordt de lidstaten opgedragen een voldoende variatie en omvang van leefgebieden te beschermen, in stand te houden of te herstellen. Daartoe dienen onder meer beschermingszones te worden ingesteld, onderhoud en ruimtelijke ordening overeenkomstig de ecologische eisen van leefgebieden binnen en buiten deze zones te worden uitgevoerd, en dienen zelfs habitats te worden hersteld en aangelegd.

Prioritaire soort

Het netwerk van beschermde gebieden in de Europese Unie heet 'Natura 2000'. Dit netwerk, dat vooral de onder de Vogel- en Habitatrichtlijn aangewezen beschermingszones omvat, moet de betrokken habitats in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Naast de Speciale BeschermingsZones (SBZ's) voor vogels betreft dit habitats en soorten die zijn opgenomen in twee bijlagen van de Habitatrichtlijn. In deze bijlagen zijn prioritaire habitats en soorten apart aangeduid omdat deze in de gebieden-selectie een streepje vóór hebben en

hierop bovendien een zwaarder beschermingsregime van toepassing is. Elk land moet een bijdrage leveren aan de totstandkoming van Natura 2000 door het aanwijzen van SHZ's. Nederland kent 12 prioritaire habitats en één prioritaire soort, de noordse woelmuis.

Beschermingsregime

Wat houdt het beschermingsregime van de onder de richtlijnen aangewezen gebieden in? Tot de inwerkingtreding van de Habitatrichtlijn gold voor de SBZ's aangewezen onder de Vogelrichtlijn: 'De Lidstaten nemen passende maatregelen om vervuiling en verslechtering van de woongebieden in de [...] beschermingszones te voorkomen, ...'. Dat dit geen loze bepaling is, is overduidelijk naar voren gekomen uit het arrest van het Europese Hof van Justitie betreffende de bescherming van de kwelders en baai van Santona. Het ging om een zaak die door de Europese Commissie was aangespannen tegen Spanje wegens het niet-nakomen van zijn verplichtingen onder de Vogelrichtlijn. Het Europese Hof oordeelde dat de bescherming onder de Vogelrichtlijn op dit gebied van toepassing was, ondanks het feit dat het gebied door Spanje (nog) niet als SBZ was aangewezen. Het Hof stelde namelijk vast dat, gelet op de vogelkundige betekenis van het gebied (o.a. een belangrijke pleisterplaats voor Nederlandse lepelaars op hun trekroute naar Afrika), het gebied als SBZ had moeten zijn aangewezen. Spanje werd verder veroordeeld voor vier van de zes aangevoerde grieven: aanleg van een weg door de kwelders, dijkbouw voor de aanleg van industrieterrein, aanwezigheid van schelpdierkwekerijen (aquacultuur) en lozing van ongezuiverd afvalwater door alle gemeenten rond de baai. Hoewel Spanje nog steeds geen volledige uitvoering aan het arrest heeft gegeven, is de situatie ten aanzien van de bescherming van het gebied wel sterk verbeterd. Het leidt geen twijfel dat zonder deze veroordeling het met de betekenis van het gebied voor vogels snel zou zijn afgelopen.

Verplichtingen

Bedreigde en kwetsbare zoogdieren waarvoor speciale beschermingsmaatregelen moeten worden getroffen:

Bijlage 2 van de Habitatrichtlijn. Dieren- en plantensoorten van communautair belang voor de Instandhouding waarvan aanwijzing van Speciale BeschermingsZones vereist is: ingekorven vleermuis; Bechstein's vleermuis; vale vleermuis; meervleermuis; mopsvleermuis; otter; gewone zeehond; grijze zeehond; tuimelaar; bruinvis; bever; noorse woelmuis.

Bijlage 4 van de Habitatrichtlijn. Soorten die strikt beschermd dienen te worden; Brandt's vleermuis; franjestaart; bosvleermuis; grijze grootoorvleermuis; hamster.

Bijlage 5 van de Habitatrichtlijn. Soorten waarvoor onttrekken aan de natuur en de exploitatie aan beheersmaatregelen onderworpen kunnen worden; boommarter.

Het is duidelijk dat de Vogel- en Habitatrichtlijn verplichtingen met zich meebrengt voor de bescherming van de leefgebieden van vogels. Steeds weer hebben lidstaten geprobeerd hier onderuit te komen door te wijzen op omstandigheden van sociaal-economische aard, zoals in bovenstaand geval het belang van een goede wegverbinding en de economische betekenis van de aquacultuur in het licht van de achteruitgang van de visserijsector. Uit een tweede arrest van het Europese Hof blijkt dat zo deze argumenten al een rol mogen spelen, dat pas kan nadat het betreffende gebied onder de Richtlijn is aangewezen. Dit neemt echter niet weg dat economische overwegingen wel een rol kunnen spelen bij de beoordeling van ingrepen die men binnen de begrenzing van een SBZ wil uitvoeren nadat het gebied is aangewezen. De wijze van beoordeling is nader omschreven in artikel 6 van de Habitatrichtlijn, dat sinds 1994 in de plaats is getreden van de boven aangehaalde bepaling uit de Vogelrichtlijn. Dit betekent dat het volgende beschermingsregime zowel voor gebieden onder de Vogelrichtlijn als voor de (in de toekomst) aan te wijzen gebieden onder Habitatrichtlijn gelijk is.

Allereerst is er de verplichting 'passende maatregelen [te] treffen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de Speciale Beschermings-Zones niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen ...'. Dit is dus een algemene verplichting om biotoopverslechtering en verstoring van soorten te voorkomen, maar alleen voor zover het de habitats of soorten betreft waarvoor het gebied is aangewezen. Verder is bepaald op welke wijze ingrepen in het gebied moeten worden beoordeeld: 'Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied',

- wordt een 'passende beoordeling' gemaakt rekening houdend met de noodzakelijke instandhouding van het gebied;
- wordt toestemming slechts verleend nadat zekerheid is verkregen dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast;
- worden bij een negatieve beoordeling alternatieve oplossingen onderzocht en inspraakmogelijkheden geboden;
- worden, indien alsnog tot uitvoering wordt besloten om dwingende redenen van groot openbaar belang, alle nodige compenserende maatregelen genomen 'om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft'.

Het bovenstaande betekent niet dat de aangewezen beschermingszones in de toekomst gevrijwaard zullen blijven van alle schadelijke ingrepen. Er geldt wel een afwegingskader waaraan overheden zich zullen moeten gaan houden en waarbinnen de Europese natuurwaarden een veel zwaardere rol zullen gaan spelen dan voorheen meestal het geval was. Verder zij erop gewezen dat binnen de beschermingszones veel menselijke activiteiten mogelijk blijven zolang deze maar geen 'significante effecten' hebben op de beschermde natuurwaarden.

Laatste nieuws

De regering heeft in 1998/99 nog 59 gebieden als Speciale BeschermingsZone onder de Vogelrichtlijn aangewezen (30 waren al eerder aangewezen) en 76 gebieden voor de Habitatrichtlijn aangemeld. De 'Habitatgebieden' staan op bijgaande kaart weergegeven. Met de Vogelbescherming Nederland, Staatsbosbeheer, Stichting Natuur en Milieu, Stichting Werkgroep Noordzee, Unie van Provinciale Landschappen, Vereniging tot Behoud IJsselmeer, Vereniging Natuurmonumenten en het Wereld Natuur Fonds heeft ook de VZZ gereageerd op die aanmelding. Met name hebben wij gewezen op het ontbreken van de voor de noordse woelmuis zo belangrijke gebieden in Zaanstreek Waterland en de enige Nederlandse zomerkolonie van de Ingekorven vleermuis. Ons inziens zal er dus nog een derde tranche moeten komen.

Dit artikel is gebaseerd op een artikel van Eduard Osieck van Vogelbescherming Nederland. Het is te vinden op <http://www.vzz.nl/wg-bescherm/habitat.htm> (met kaartmateriaal)